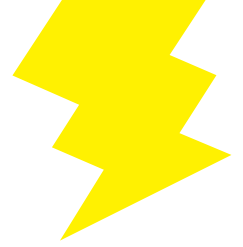

UPPHOVSRÄTT I PRAKTIKEN

SAMMANFATTNING

Enkelt uttryckt omfattar upphovsrätten de flesta slags konstnärliga verk. Det innebär att inte bara film, musik och böcker är skyddade av lagen. Även sådant som datorprogram, fotografier, nyhetsartiklar omfattas av upphovsrätten. Radio- och TV-utsändningar skyddas också, precis som programmen i sig. Likaså skyddas arkitektur och kartor av upphovsrätten. Även bruksföremål som möbler, porslin och textilier kan vara skyddade av mönsterskydd. Kort sagt berör upphovsrätten och immaterialrätten i stort långt fler områden än man först kanske tänker på.

För att lagen ska skydda ett verk måste det uppfylla vissa krav. Det ska vara både originellt och ha en personlig särprägel. Vad detta innebär tolkas från fall till fall. Tack vare en rad internationella överenskommelser skyddas verk skapade i Sverige långt utanför landets gränser och vice versa. FN spelar här en mycket viktig roll, överenskommelser i FN-organet WIPO ligger ofta till grund för lagstiftning runt om i världen. Utöver de olika överenskommelserna regleras den svenska upphovsrätten också i hög grad av olika EU-direktiv som har genomförts i svensk rätt.

FÖRDJUPNING

Upphovsrätten bygger till stor del på internationella överenskommelser (konventioner), t ex Bernkonventionen från 1886 och Världskonventionen om upphovsrätt från 1952. Sverige är bundet av såväl dessa överenskommelser som flera andra. På så sätt får svenska upphovsmän skydd utomlands för sina verk och utländska upphovsmän får skydd i Sverige. De internationella överenskommelserna har också gjort att olika länders lagstiftningar om upphovsrätt blivit mer lika varandra. Länderna har alltså kommit överens om vad som ska gälla när det gäller skydd för upphovsrätt. Här är Förenta Nationerna i hög grad inblandat då en del av överenskommelserna förhandlas fram i FN:s organ WIPO (World Intellectual Property Organization). Organet WIPO har till exempel ansvarat för två mycket viktiga avtal. Dels WCT (WIPO Copyright Treaty) och även WPPT (WIPO Performance and Producer Treaty) som behandlar immaterialrätt i Europa och båda ingår i den tidigare nämnda Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk. Immaterialrätt är det område inom juridiken som behandlar upphovsrätt, patent, varumärken, mönsterskydd, affärshemligheter och dylikt.

Utöver de olika överenskommelserna regleras den svenska upphovsrätten också i hög grad av olika EU-direktiv som har genomförts i svensk rätt.

Upphovsrätten berör många områden. Den skyddar inte bara musik, film, konst, teater, böcker och tidningar. Men upphovsrätten skyddar många andra typer av kulturella uttryck. Ordbehandlingsprogrammet som du använder för att skriva skolarbeten är skyddat, liksom dataspel. Radio- och TV-utsändningar skyddas också, precis som programmen i sig. Likaså skyddas arkitektur och kartor av upphovsrätten. Även bruksföremål som möbler, porslin och textilier kan vara skyddade av mönsterskydd. Kort sagt berör upphovsrätten och immaterialrätten i stort långt fler områden än man först kanske tänker på.

Det finns dock ramar och krav på vad som omfattas av skyddet. Grundläggande är att det som skapats ska vara originellt och dessutom ha personlig särprägel. En enkel text och enkla blanketter saknar därför ofta skydd. Dessutom har upphovsrätten ett formskydd, dvs. ett skydd för upphovsmannens personliga sätt att uttrycka sig. Varken idéer eller fakta skyddas därför av upphovsrätten. Det betyder att du med egna ord får sammanfatta en upphovsrättsligt skyddad text.

MER LÄSNING:

Skolverkets fakta om upphovsrätt.

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/kollakallan/upphovsratt/fakta>

Lag24 om upphovsrätt.

<http://www.lag24.se/a/vad-skyddas-genom-upphovsr%C3%A4tten>

Bonus Copyright – om verkshöjd.

<http://www.bonuscopyright.se/pages/Verkshojd>

Bernkonventionen.

<http://old.cni.org/docs/infopols/US.Berne.Convention.html>

DISKUSSIONSFRÅGOR:

Vad innebär att ett verk har personlig särprägel?

Ge exempel på verk som både har och inte har personlig särprägel.